

Ніна Малолстова,

наук. співробітник НБУВ

Олена Полякова,

гол. бібліотекар НБУВ

Централізоване комплектування зарубіжними періодичними виданнями бібліотек мережі НАН України: історичний огляд

У статті висвітлюються основні етапи розвитку та нинішній стан централізованого комплектування бібліотек мережі НАН України зарубіжними періодичними виданнями як найбільш оперативного джерела інформації. Особлива увага приділяється визначенню критеріїв відбору журналів для забезпечення інформаційних потреб учених.

К л ю ч о в і с л о в а: НБУВ, централізоване комплектування, джерела комплектування, зарубіжні періодичні видання, науково-дослідні установи НАН України.

The article features some aspects of history, the main stages of organization, realization, development and promotion of the centralized acquisition of the network of the academic libraries by the foreign periodicals as the most updated source of information.

Special attention is focused on the search for criteria of the journals' selection to provide scholars' and researchers' informative needs.

К е у в о р д s: foreign periodicals; centralized acquisition; acquisition sources; scientific information; research institutions of the National Academy of sciences of Ukraine.

Одним із найважливіших завдань головної книгозбірні країни було, є і залишається забезпечення вчених зарубіжними публікаціями з усіх напрямів наукових досліджень, які проводяться в науково-дослідних установах НАН України. З цією метою ще на початку лютого 1934 р. у структурі Бібліотеки було утворено Бюро міжнародного книгообміну, яке згодом (у 1937 р.) реорганізували у відділ комплектування іноземною літературою (ВКІЛ). До його складу входили підрозділи передплати на зарубіжні журнали і монографії та міжнародного книгообміну.

Тематика досліджень науково-дослідних установ (НДУ), основні напрями та найважливіші проблеми фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних і гуманітарних наук на певний період, визначені державою та Академією наук, є найважливішими чинниками централізованого комплектування бібліотечних фондів зарубіжною літературою. Пріоритетна роль тут належить періодичним виданням як основному і найоперативнішому джерелу інформації. Формування фонду періодичних видань НБУВ, бібліотек НДУ НАН України здійснюється з урахуванням:

- корегування політики комплектування відповідно до фундаментальних досліджень НАН України;
- зміни у політичному та соціально-економічному житті суспільства;

- урізноманітнення джерел комплектування, впровадження у практику роботи нових інформаційних технологій.

Як відомо, заснування та становлення Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (НБУВ) проходило в надзвичайно складних умовах. У колишньому СРСР, де панувала більшовицька ідеологія, важко було виробити механізм формування бібліотечних фондів іноземною літературою, спираючись на кращий світовий досвід. Проте, впродовж понад 90-річного існування, на всіх етапах свого історичного розвитку, Національна книгозбірня розробляла і впроваджувала в життя власні концепції, форми і методи роботи в цій галузі.

Упродовж організаційного періоду (1918–1922 рр.) Бібліотекою відпрацьовувалася ідея складу наукового фонду та міжнародної діяльності, у т. ч. у сфері закупівлі літератури й книгообміну, який в умовах відсутності незалежного фінансування мав стати важливим джерелом одержання зарубіжної літератури.

На початку 20-х рр. Бібліотека для одержання нових іноземних видань використовувала різні джерела і можливості. Значна частина літератури надходила централізовано через Центральну міжвідомчу комісію із закупівель і розподілу іноземної літератури (КОМІНОЛІТ), утворену 1921 р. у Москві; частково у складі книжкових зібрань та окремих видань націоналізованих або ліквідованих установ, безгос-

подарних приватних колекцій, а також дарунків і купівлі. Як правило, це були випадкові й розрізнені книжкові зібрання дореволюційних років.

З 1922 р. окремі відомства СРСР, у т. ч. Народний комісаріат освіти, одержують право самостійно закуповувати зарубіжні видання у межах виділених їм лімітів під контролем Народного комісаріату зовнішньої торгівлі через посередництво спеціальної комісії з закупівлі у Берліні та Лондоні. Систематичне комплектування зарубіжною літературою почало налагоджуватися лише наприкінці 1922 р.

У 1923 р. фонди Всенародної бібліотеки України (ВБУ – назва бібліотеки у 20-ті роки минулого століття) налічували вже 3397 прим. зарубіжних видань, зокрема журналів – 2525, книг – 457. У звітах за 1924–1925 рр. кількість надходжень вітчизняних і зарубіжних видань не розмежовувалася. Наводилися загальні дані про те, що шляхом придбання і через Народний комісаріат освіти УСРР, і безпосередньо впродовж звітного періоду Бібліотека одержала 4981 кн. од. У цей час до ВБУ щорічно надходило 175 назв зарубіжних журналів, у т.ч. з Англії – 26, Франції – 25, Німеччини – 85. Замовлення на зарубіжну літературу виконували фірма «Аркус» у Лондоні та її відділення у Берліні, німецькі фірми «Келлер», «Лоренц», «Майснер», «Гаррасовіц» і французька «Ашетт».

З 1927 р. Всесоюзне об'єднання «Міжнародна книга» виступає посередником ВБУ у придбанні зарубіжної літератури, а також у розповсюдженні українських видань за кордоном [1].

Централізоване комплектування зарубіжною літературою бібліотек академічної мережі було започатковано у 1934 р. і в різні відрізки часу мало свої особливості відповідно до тематики фундаментальних досліджень Академії наук. Здійснювалося воно впродовж тривалого часу за основними джерелами комплектування: передплатою за рахунок валютних асигнувань (валютна передплата), через міжнародний книгообмін (МКО) тощо.

У 1939–1940 рр. ВКІЛ готував зведені каталоги нових надходжень, з друку виходили списки передплаченої літератури та видань, які надходили через МКО. У додатку до журналу «Вісник АН УРСР» друкувалися списки одержаних монографій. Велику допомогу Бібліотеці при комплектуванні зарубіжною літературою надавали відомі українські вчені О. О. Богомолець, М. М. Гришко, М. М. Крилов, А. Ю. Кримський, О. В. Палладін, Є. О. Патон та ін.

До Великої Вітчизняної війни відділ комплектування іноземною літературою обслуговував 24 наукові академічні установи. На початку 1936 р. Бібліотека мала 674 партнери з МКО, а протягом року вдалося

започаткувати книгообмін ще з 310 організаціями. Наприкінці 1940 р. їх кількість зростає до 1700. Проте у першому півріччі 1941 р. у зв'язку з ускладненням міжнародної обстановки припинилися книгообмінні контакти з 800 партнерами з Європи [2].

Війна перервала налагоджені безпосередні книгообмінні зв'язки Бібліотеки. Проте, незважаючи на всі труднощі воєнного часу, евакуацію до Уфи, вона доклала максимум зусиль, щоб забезпечувати вчених евакуйованих академічних інститутів новою зарубіжною літературою. Вже з травня 1942 р. інтенсивно запрацювала Бібліотечна рада АН УРСР, допомагаючи Бібліотеці в науково-організаційних питаннях щодо передплати іноземних журналів і проведення міжнародного книгообміну.

Організовував передплату іноземної літератури для Бібліотеки Книжковий відділ АН СРСР через В/О «Міжнародна книга», а всі операції, пов'язані з міжнародним книгообміном, з другої половини 1941-го і до середини 1944 р., проводилися через посередництво Всесоюзного товариства культурних зв'язків із закордоном (ВТКЗ), а наприкінці 1944-го – через Державну бібліотеку СРСР ім. В. І. Леніна. Вже у липні 1942 р. Книжковий відділ надсилає циркулярні листи до Уфи з повідомленням про те, що розпочато постачання евакуйованих інститутів АН УРСР літературою, яка надійшла за передплатою та через МКО [3].

У квітні 1943 р. Рада народних комісарів СРСР виділила додатково 12 тис. інв. крб. на передплату літератури з-за кордону. За перше півріччя 1943-го надійшло всього 2850 зарубіжних видань [4].

У 1946 р. ВКІЛ поновлює інформаційно-бібліографічну роботу щодо надходження зарубіжної періодики. Зокрема, було підготовлено перелік, який охоплював журнали, одержані мережею академічних бібліотек у 1945 р.: 619 назв журналів, з них 586 – одержаних за валютну передплату і 33 назви – через МКО. На той час до списку централізованого комплектування входило 33 науково-дослідні установи АН УРСР і тільки три з них були іногородніми (дві – з Харкова, одна – з Полтави) [5]. Аналіз згаданого списку журналів дає підстави для таких висновків:

- передплачувалися журнали з США, Англії, Канади, Швеції, Франції і навіть з Німеччини; найбільша передплата була зі США (239 назв), з Німеччини – тільки 3 назви;
- тематика передплачуваних журналів охоплювала всі галузі знань, найбільше передплачувалося технічних (57 назв) та медичних (53 назви) журналів;
- у списку відображені назви, які користуються попитом і сьогодні – «Nature» (для 5 установ),

«Science» (для 4 установ), «Mechanical Engineering» (для 4 установ), «Soil Science» (для 4 установ);

- із 33 НДУ АН УРСР більшість зберегли свої назви і донині, наведені сигли не відповідають теперішнім, лабораторії реорганізовані в інститути.

У 1952–1953 рр. ВКІЛ фактично не працював, передплатою літератури за валютні асигнування займався один співробітник, який виконував також деякі функції МКО і входив до складу відділу комплектування [6].

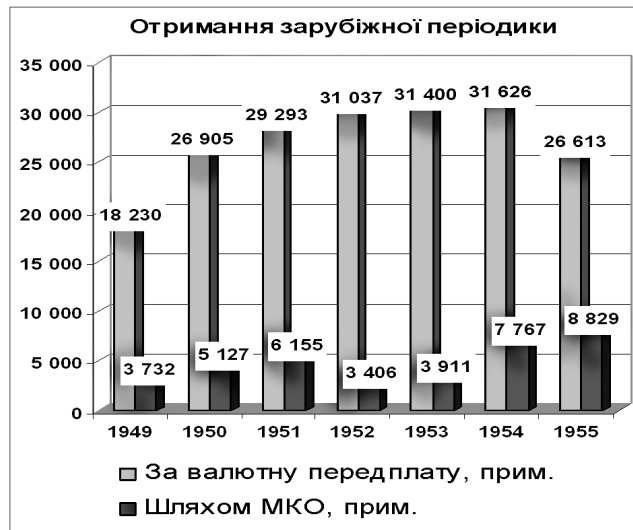
З 1955 р. влада організує передплату журналів через «Союзпечать» з соціалістичних країн, а також найбільш авторитетних журналів з інших країн, які репродукувалися і перекладалися в СРСР. Передплату журналів через «Союзпечать» у мережі академічних бібліотек кожна установа робила самостійно.

Особлива увага питанню поповнення фондів НБУВ і бібліотек НДУ Академії наук УРСР почала приділятися з другої половини 50-х рр. минулого століття, коли Уряд СРСР розробив велику програму розширення міжнародних зв'язків, доступу до науково-технічної інформації з метою використання передового зарубіжного досвіду. Під цей проект виділялися достатні валютні кошти, створювалися сприятливі умови і для МКО. У 1956 р. Бібліотека одержала право безпосереднього книгообміну з усіма зарубіжними країнами. Водночас у складі Бібліотеки відновив роботу ВКІЛ, основними завданнями якого було визначено:

- цілеспрямоване комплектування загальних фондів Центральної наукової бібліотеки (ЦНБ) АН УРСР;
- комплектування фондів бібліотек наукових установ АН УРСР шляхом міжнародного книгообміну та валютної передплати (централізоване комплектування);
- інформаційно-бібліографічна робота з поліпшення пошуку нової зарубіжної літератури (книги, періодичні видання);
- пропаганда, розповсюдження за кордоном української наукової книги шляхом міжнародного книгообміну.

Як свідчить нижченаведена діаграма, у перше повоєнне десятиліття основним джерелом комплектування зарубіжною літературою була передплата за рахунок валютних асигнувань – надходження через МКО у 1949–1955 рр. становили 20–33 %.

У відділі активізувалася також інформаційно-бібліографічна робота. Проаналізувавши систематичний показник іноземних журналів, одержаних за 1957 р., можна легко виокремити зміни, які відбулися за 12 років у комплектуванні фондів за-

рубіжною літературою не тільки в НБУВ, а й у бібліотеках НДУ АН УРСР, а саме:

- відображено майже 2 тис. назв зарубіжних журналів;
- розширилася географія одержання періодики не тільки з європейських країн (Болгарія, Польща, Угорщина, Італія, Норвегія, Туреччина та ін.), а й з усього світу (КНДР, Бразилія, В'єтнам, Індія, Японія, Австралія та ін.);
- за рахунок централізованого комплектування іноземну літературу отримували вже 43 науково-дослідні установи, до 34 київських академічних установ приєдналися три із Харкова, дві – зі Львова, одна – з Полтави, дві – з Криму, одна – з Дніпропетровська;
- систематичний показник, крім списку журналів, забезпечений допоміжним апаратом (адреси й умовні позначення бібліотек, алфавітний показник галузей знань);
- у Бібліотеці зросли вимоги до якості підготовки інформаційно-бібліографічних праць [7].

60-ті роки ХХ ст. були періодом стабільного функціонування НБУВ у галузі централізованого комплектування зарубіжною літературою, зокрема періодичними виданнями, а також нарощування нею науково-інформаційного потенціалу. У 1961 р. мережа наукових установ АН УРСР складалася з 54 установ, а у 1969-му вона розростається до 63, на комплектування бібліотечних фондів яких регулярно виділялися валютні асигнування (на 1961-й – 37 тис. інв. крб, на 1969 р. – 50 тис. інв. крб) [8].

Комплектування зарубіжною науковою літературою загальних фондів Бібліотеки та фондів її спеціалізованих залів і відділів відбувалося шляхом міжнародного книгообміну, валютної передплати через «Міжнародну книгу», передплати журналів, газет

через «Союздрук» та купівлі за радянські карбованці книг соціалістичних країн у спеціалізованих книгарнях «Дружба». У ці роки фонди Бібліотеки, її структурних підрозділів поповнювалися енциклопедичними, довідковими, бібліографічними виданнями, монографічними працями, новими журналами з різних галузей знань. Все робилося відповідно до профілю комплектування Бібліотеки зарубіжною літературою.

Кількість назв журналів, передплачених за валютні асигнування у цей період, коливається від 874 назв (1282 компл.) у 1962-му, до 730 (858 компл.) – у 1969 р. Зменшення обсягів передплати журналів пояснюється переведенням з валютної передплати 160 назв недорогих журналів на обмін, тобто координацією джерел комплектування і скороченням дублетності (два примірники для Києва, третій – для інших міст України). Вивільнені кошти використовувалися ВКІЛ для закупівлі цінних енциклопедичних, довідкових видань, а також монографій з актуальної проблематики. Репродуковані журнали і ті, що перекладалися в СРСР, передплачувалися кожною бібліотекою академічної мережі децентралізовано, вони надходили з великим запізненням (6–10 місяців), що негативно відбивалося на оперативності отримання інформації та обслуговуванні читачів. Тому ВКІЛ робив все можливе, щоб одержувати принаймні по одному примірнику оригіналів цих журналів для бібліотек наукових установ АН УРСР шляхом МКО або передплати за рахунок валютних асигнувань.

Одночасно зростала і передплата Бібліотекою видань соціалістичних країн через «Союзпечать»: із 141 назви у 1960-му до 285 назв у 1969 р.

У цей період активізуються і міжнародні книгообмінні зв'язки Бібліотеки, їх кількість зросла на 570 установ (1960-й – 910 партнерів з МКО, 1969 р. – 1480). Частка МКО від загального надходження літератури впродовж десятиріччя коливалася від 45 % (1807 комплектів, з них 934 для НБУВ) у 1960-му до 57,7 % (3717 комплектів, з них 1850 для НБУВ) у 1969 р.

Рамки МКО значно розширювалися завдяки постійному і достатньому фінансуванню відправлень видань за кордон, зростанню кількості і якості друкованої продукції видавництва «Наукова думка», можливостям виконання замовлень партнерів на конкретні видання, а також великому обсягу мікрофільмування та фотокопіювання видань з фондів Бібліотеки для численних замовлень від установ США, Канади, Польщі та інших країн.

У 1961 р. з метою пропаганди та більш широкого розповсюдження української радянської наукової книги, періодичних видань АН УРСР започат-

ковується розсилка друкованих рекламних матеріалів (проспектів, листівок, вкладок та ін.), списків і друкованих карток на нові книги до наукових установ, бібліотек зарубіжних країн.

ВКІЛ розробляє власну методику централізованого комплектування зарубіжною літературою, яке здійснювалося на основі одночасного прийому щорічних замовлень бібліотек НДУ АН УРСР, а також підрозділів Бібліотеки шляхом валютної передплати і МКО. Продовжувалася активна робота зі скорочення дублетності оригіналів журналів розвинутих капіталістичних країн (максимальна кількість – три для всієї мережі академічних бібліотек), заповнення прогалин (по валютній передплаті реклаमाції журналів надсилалися до В/О «Міжнародна книга» кожні два місяці, одночасно здійснювався суворий контроль за одержанням рекламованих видань). Упродовж 1965–1966 рр. ВКІЛ доклав значних зусиль, щоб заповнити прогалини, котрі утворилися внаслідок пожежі у Бібліотеці 1964 р. Зокрема, через МКО у 1967–1970 рр. вона одержала понад дві тисячі примірників журналів.

Багато робилося Бібліотекою і щодо розширення репертуару зарубіжних журналів. У 1963–1968 рр. шляхом книгообміну було додатково одержано приблизно 1700 річних комплектів періодики, переважна більшість якої вперше надійшла до фондів академічних бібліотек, у т. ч. майже 1100 комплектів з соціалістичних країн, а понад 700 – знято з валютної передплати і переведено на книгообмін. Завдяки таким крокам наукові установи АН УРСР змогли передплатити нові цінні зарубіжні журнали з різних галузей знань [9].

У січні 1962 р. Президія АН УРСР ухвалила «Положення про міжнародний книгообмін Академії наук Української РСР» з урахуванням змін, що сталися після 1956 р. Саме того року було затверджене аналогічне положення, яким Бібліотеці вперше у повоєнні роки надавалося право безпосереднього книгообміну з зарубіжними країнами. З метою забезпечення науково обґрунтованого комплектування зарубіжною літературою ВКІЛ у другій половині 60-х рр. порушує перед дирекцією Бібліотеки питання про необхідність створення при секторі валютної передплати та інформації групи бібліографічного пошуку для фронтального перегляду інформаційно-бібліографічних джерел і відбору видань для замовлення. Одночасно керівництво Бібліотеки звертається до Бібліотечної ради Президії АН УРСР з клопотанням про утворення експертної комісії у складі провідних вчених АН УРСР для розгляду та вирішення питань щодо доцільності одержання того чи іншого зарубіжного видання.

Надходження літератури шляхом централізованого комплектування

Рік	Міжнародний книгообмін			Валютна передплата		
	Надійшло літератури всього (у т.ч. журналів)	Для ЦНБ, журналів	Для НДУ, журналів	Надійшло літератури всього (у т.ч. журналів)	Для ЦНБ, журналів	Для НДУ, журналів
1976	59 064(42 824)	13 705	29 119	20 356(14 872)	2224	12 648
1979	49 896(41 090)	12 924	29 166	18 831 (14 906)	2089	12 817
1980	50 739 (39 987)	12 461	27526	19 218 (13 931)	2055	11 876
1983	41 320 (32 763)	10 918	21845	15 640 (11 101)	1423	9 678
1986	41 608 (31 984)	10 722	21 262	15 698 (11 583)	1484	10 099
1989	42 464 (30 112)	9709	20 403	21 135 (16 332)	1980	14 352

За цими кроками робилися наступні, зокрема, удосконалювалося цілеспрямоване комплектування зарубіжними періодичними виданнями бібліотек мережі АН УРСР, що значною мірою забезпечувалося розгорнутою інформаційно-бібліографічною та науково-методичною роботою. ВКІЛ розробляє численні інструктивні матеріали, пропонує власну модель комплектування бібліотек журналами, його основні принципи: науковість, відносна повнота, оперативність та координація.

Підготовлені ВКІЛ дані Бібліотека подавала до все-союзних зведених каталогів: Всесоюзної державної бібліотеки іноземної літератури (ВДБЛ), Державної науково-технічної бібліотеки (ДНТБ СРСР), а також до республіканського зведеного каталогу зарубіжних журналів, який готувала Державна республіканська бібліотека ім. КІРС. У жовтні 1968 р. відділ приступив до розроблення «Зведеного профілю комплектування академічних бібліотек», проект якого розіслали усім науковим установам АН УРСР. До його обговорення залучалися і підрозділи Бібліотеки.

У 1970–1980 рр. ВКІЛ продовжує активно опікуватися удосконаленням централізованого комплектування зарубіжною періодикою як фондів Бібліотеки, так і фондів книгозбірень НДУ, зокрема, бралася до уваги, насамперед, їх відповідність цілям і завданням фундаментальних і прикладних досліджень АН УРСР. Слід наголосити, що у цей період відбувалося подальше розширення мережі науково-дослідних установ (у 1970-му – 64 установи, у 1980-му – 78, у 1989 р. – 90). Відповідно збільшувалися і валютні асигнування на придбання зарубіжної періодики. Крім того, дедалі динамічніше зростали ціни на міжнародному книжковому ринку (у 1970-му було виділено 51 тис. інв. крб, у 1980-му – 125 тис. інв. крб, у 1989 р. – 435 тис. інв. крб). Протягом 70-х рр. кількість назв передплачених видань залишалася майже незмінною (у 1970-му передплачено 895 назв (1046 компл.), у 1979 р. – 876 назв (1068 компл.). У наступному десятиріччі мало місце істотне збільшення коштів на щорічні передплати журналів та цільову закупівлю книг. Особливо це відчували НДУ, зайняті розробленням проблематики з фізико-хімічної біології та біотехнології. На 1990 р. було передплачено вже 1596 річних комплектів журналів. Щодо кількісного надходження видань у цей період див. табл. 1 [10].

У 1974 р. СРСР припиняє репродукування більшості зарубіжних журналів, їх виключають з каталогів «Союзпечати». У зв'язку з цим Президія АН УРСР виділяє додатково 52 тис. інв. крб на придбання літератури для НБУВ і бібліотек НДУ АН УРСР. Бібліотеці дісталось 7,6 тис. інв. крб. Серед інститутів

найбільше коштів отримали Інститут електрозварювання (1,4 тис. інв. крб), Інститут кібернетики (1,3 тис. інв. крб), інші НДУ – від 800 до 1,1 тис. інв. крб.

У цей період активізуються також книгообмінні зв'язки Бібліотеки (на 1.01.1971 р. налічувалося 1531 партнер, на 1.01.1980 р. – 1771, на 1.01.1989 р. – 1783 партнери). МКО стає основним джерелом централізованого комплектування зарубіжною літературою бібліотек мережі АН УРСР. Зростанню надходжень через МКО сприяли нарощування обсягів друкованої продукції видавництвом «Наукова думка», можливість надсилати через обмін книжкову продукцію інших видавництв України, регулярні поштові відправлення за кордон. Крім того, ВКІЛ активно використовував для МКО видання з резервного фонду Президії АН УРСР.

Проводилася значна робота з удосконалення моделі централізованого комплектування зарубіжної літератури, зокрема періодичними виданнями, а також з вироблення чітких критеріїв їх відбору. Для більш раціонального використання валютних коштів і можливостей МКО Президія АН УРСР у лютому 1970 р. затвердила експертну комісію з представників 11 відділень трьох секцій АН УРСР, яка мала опікуватися, насамперед, виробленням рекомендацій для замовлення нових видань. До складу комісії увійшли 42 особи, серед них: шість академіків, сім членів-кореспондентів, 17 докторів і 12 кандидатів наук, які координували замовлення бібліотек НДУ АН УРСР з метою уникнення зайвої дублетності, узгоджували замовлення академічних установ щодо валютної передплати, щомісячно переглядали картотеку нових видань, яку створював підрозділ бібліографічного пошуку ВКІЛ. У цей час з Бібліотекою плідно співпрацювали такі видатні українські вчені, як П. Г. Борзяк, М. Ф. Гулий, Д. В. Затонський, А. І. Кіпріанов, Б. М. Малиновський, Г. В. Самсонов, Р. Г. Симоненко, Р. Г. Чаговець та ін.

Одночасно велика увага приділялася вивченню ефективності використання зарубіжної періодики.

11 червня 1971 р. Президія АН УРСР ухвалює постанову «Щодо підвищення ефективності використання зарубіжних журналів у наукових установах АН УРСР». Такий крок був зумовлений тим, що репродуковані журнали продовжували надходити із запізненням на 3–4 місяці. Відповідно до цієї постанови, Бібліотека у 1972 р. укладає угоду з УкрНДІНТІ Держплану УРСР щодо централізованого ксерокопіювання журналів, які надходили по валютній передплаті. Проте плідного співробітництва з УкрНДІНТІ не склалося через відсутність у нього потрібних виробничих потужностей. Замовлення Бібліотеки 1972 р. було виконано лише на 40,8 % (розмножено 1734 номери при замовленні 4300 номерів). Постійні порушення термінів ксерокопіювання призводили до затримки передачі валютних журналів науковим установам, що викликало невдоволення інститутів, для яких передплачувалися ці видання. Крім того, якість ксерокопій не завжди була задовільною, деякий час вони надходили незброшуровані і це ускладнило роботу ВКІЛ щодо їх передачі установам Академії наук України. У 1973 р. ксерокопіювалися лише журнали, передплачені Бібліотекою, тому наступного року договір з УкрНДІНТІ довелося розірвати.

1978 р. у Бібліотеці на базі Редакційно-видавничого відділу організовується ксерокопіювання змісту 145 назв оригіналів журналів, які надходили по валютній передплаті для 24 інститутів, з виготовленням у подальшому повного тексту статей, які становили для них інтерес. На жаль, це також себе не виправдало, адже лише Головна астрономічна обсерваторія (Київ) та Фізико-технічний інститут (Донецьк) повноцінно змогли скористатися такою послугою.

З метою удосконалення централізованого комплектування та з'ясування стану інформаційного забезпечення зарубіжними періодичними виданнями мережі академічних бібліотек була проведена велика робота з виявлення журналів, які раніше не надходили до ЦНБ. Зокрема, ретельно аналізувався за розділами знань міжнародний довідник «Ulrich's International Periodicals Directory». Всі журнали за профілем наукової діяльності АН УРСР, які не надходили до академічних бібліотек, були виділені і зафіксовані у спеціальних картотеках. У процесі такого дослідження вдалося виявити кількість одержуваних періодичних видань за галузями знань, повноту комплектування ними відповідно до загальної кількості у довіднику, а також перелік журналів необхідних для доукомплектування.

Після відповідних консультацій з членами експертних комісій упродовж 1971–1975 рр. через ва-

лютну передплату і міжнародний книгообмін було замовлено майже 500 назв журналів, які раніше не надходили до фондів бібліотек АН УРСР, і понад 2000 назв взято на облік для майбутніх замовлень.

Упродовж 70–80-х рр. розроблялися нові та удосконалювалися чинні інструктивно-методичні матеріали, які регламентували діяльність ВКІЛ. Бібліотечна рада Президії АН УРСР у 1971 р. ухвалила «Зведений профіль комплектування Центральної наукової бібліотеки і бібліотек наукових установ Академії наук УРСР зарубіжною літературою», а вчена рада Бібліотеки – «Положення про комплектування фондів ЦНБ АН УРСР зарубіжною літературою». Також були підготовлені інструкції з усіх технологічних процесів комплектування.

У рамках наукових тем Бібліотеки «Інформаційно-бібліографічне забезпечення комплексних досліджень в АН УРСР», «Закономірності формування фондів бібліотек АН УРСР» у 1973–1977 рр. співробітники ВКІЛ брали активну участь у дослідженні питань, пов'язаних з використанням зарубіжних періодичних видань як у фондах НБУВ, так і бібліотек НДУ АН УРСР. Результати цих досліджень сприяли розробленню наукових засад координації комплектування, принципів функціонування єдиного книжкового фонду академічних бібліотек, а також координації комплектування зарубіжною літературою найбільших бібліотек Києва.

Цілеспрямованому комплектуванню бібліотек мережі АН УРСР сприяла активна інформаційно-бібліографічна робота ВКІЛ. Адже саме в цей період була сформована зведена алфавітна картотека зарубіжних періодичних видань, які надходили до ЦНБ, ЛНБ ім. В. Стефаника, до бібліотек НДУ АН УРСР у централізованому порядку. ВКІЛ брав участь у зведених загальносоюзних і республіканських каталогах зарубіжних періодичних видань. Силами співробітників відділу вдалося підготувати анований покажчик «Информационно-библиографическая периодика зарубежных стран в фондах библиотек АН УРСР» з докладною характеристикою понад 400 назв журналів, який побачив світ у видавництві «Наукова думка» 1975 р. Завдяки ініціативі ВКІЛ було відкрито постійну рубрику «Нові надходження зарубіжної наукової літератури» у журналі «Вісник АН УРСР», де друкувалася анована інформація про найбільш цінні нові періодичні і довідкові видання, які надходили до бібліотек мережі АН УРСР. Крім того, постійно організовувалися виставки нових надходжень у залі періодичних видань. Було укладено зведений каталог «Зарубежные периодические издания в фондах

ЦНБ и библиотек научных учреждений АН УССР (1665–1975 гг.)» у 5-ти томах. З 1986 р. готувався систематичний показник «Зарубежные периодические издания, заказанные библиотеками АН Украины по валютной подписке», який виходив щорічно і перед новим передплатним роком це видання отримувала кожна бібліотека мережі академічних установ.

Вважаємо за необхідне більш докладно зупинитися на характеристиці саме зведеного каталогу. Робота над ним тривала упродовж п'яти років, що дало змогу вперше в Україні видати ретроспективний універсальний зведений каталог зарубіжної періодики за період, який охоплює понад 300 років. Для його підготовки повністю використано каталоги періодичних видань ЦНБ, ЛНБ ім. В. Стефаніка та 67 НДУ АН УРСР. У процесі роботи над Каталогом накопичилось багато матеріалу, котрий дав змогу внести низку редакційних правок до генерального каталогу періодичних видань і самої Бібліотеки. Протягом 1983–1987 рр. видавалися п'ятирічні кумуляції каталогу за 1976–1980 і 1981–1985 рр.

Ретельний відбір літератури для замовлення великою мірою забезпечувався експертною комісією вчених АН УРСР, яка спиралася у своїй діяльності на напрацювання підрозділу бібліографічного пошуку. Велика увага приділялася також вивченню ефективності використання журналів як у ЦНБ, так і у бібліотеках НДУ АН УРСР.

У 1985–1987 рр. Бібліотека вперше провела дослідження використання журналів, що надходили шляхом МКО з капіталістичних країн, в якому взяли участь 72 книгозбірні АН УРСР. Було охоплено 1609 назв журналів, що надходили до ЦНБ від 947 партнерів з 22 капіталістичних країн, зокрема із США (496 назв), ФРН (194), Японії (190), Великобританії (180), Франції (146). За мовним параметром серед них домінували англійська мова (64 %), німецька – (15,6 %), французька – (10,7 %).

Основні завдання дослідження:

- виявлення ступеня відповідності журналів інформаційним потребам установ АН України;
- оцінка їх інформативності за міжнародними інформаційно-довідковими виданнями;
- складання репертуару часописів, котрі надходили шляхом МКО і передплачувалися за валютні асигнування, його подальше упорядкування;
- виявлення видань активного попиту, а також маловикористовуваних;
- укомплектованість журналами кожного окремого науково-дослідного інституту.

Дослідження проводилося співробітниками ВКІЛ. Вони систематично відвідували академічні устано-

ви, знайомилися зі станом справ на місцях. Здобута інформація дала змогу виявити деякі закономірності комплектування та використання зарубіжних журналів у мережі академічних бібліотек. Зокрема, було констатовано: нерівномірне використання інститутами видань різних галузевих напрямів і тематичних розділів, залежність ступеня їх використання від країни, де вони видаються. Найактивніше використовувалися журнали науково-природничого профілю, питома вага надходжень яких становила 42,3 % від загального числа надходжень, а використання – 63, 6 % усієї видачі. Друге місце займали журнали з технічних наук (22,8 %), третє – з суспільних наук – (9,6 %). Проведений аналіз засвідчив значні розбіжності між рейтингами журналів, представлених у «Journal Citation Reports», і рейтингами тієї ж групи журналів, отриманих за результатами дослідження. Було також зібрано кількісні дані щодо рівня укомплектованості бібліотек кожної академічної установи журналами конкретної країни; розроблено пропозиції щодо удосконалення комплектування періодичними виданнями з урахуванням міжвідомчої та внутрішньовідомчої координації тощо. Практичним наслідком проведеного дослідження стала зміна репертуару як передплачених журналів, так і журналів, котрі надходили через МКО.

З метою більш ефективного використання періодики у 1983–1985 рр. у ВКІЛ проводився експеримент – обмін валютними журналами заінтересованих наукових установ (суміжних за профілем комплектування). У ньому взяли участь 10 НДУ, котрі одержували на перегляд 40 назв журналів. У результаті за ці роки зросло використання «системи реквістів», що давало змогу вченим отримувати безпосередньо від зарубіжних колег копії їхніх статей, наведених в інформаційному тижневику «Current Contents».

Останнє десятиліття ХХ ст. виявилось складним для комплектування фондів НБУВ взагалі, а зарубіжною літературою особливо. Насамперед, тут далися взнаки суспільно-політичні події – розпад СРСР, проголошення незалежності України, перехід на нові економічні відносини і пов'язана з цим реорганізація всієї системи фінансування, зміна правил проведення міжнародного книгообміну тощо.

Комплектування здійснювалося в умовах погіршення фінансування, особливо валютного, а також переходу вітчизняного книжкового ринку на договірні ціни. За таких умов ще більше загострилася проблема уточнення та удосконалення критеріїв і методів відбору літератури для бібліотек мережі АН України. Хоча накопичений досвід інформаційної підтримки комплектування зарубіжними періодич-

ними виданнями (вивчення попиту, виявлення інформаційних видань тощо) дещо знизили гостроту питання.

Стійку тенденцію до зменшення загальних надходжень зарубіжної літератури засвідчують дані нижченаведеної табл. 2 [11].

Таблиця 2

Надходження літератури шляхом централізованого комплектування, у т. ч. журналів

Роки	Валютна передплата, прим.	Міжнародний книгообмін, прим.
1990	21 637 (16 693)	39 480 (27 102)
1992	11 106 (9 090)	32 939 (23 026)
1995	13 134 (12 571)	24 525 (21 022)
1997	1 968 (1 968)	21 577 (15 067)
1999	180 (180)	18 258 (14 929)

Зменшення надходжень особливо помітно відбилося на одержанні літератури за рахунок валютних асигнувань через В/О «Міжнародна книга». Незважаючи на те, що виділена ЦНБ сума асигнувань (435 тис. інв. крб.) на 1990 р. залишалася на рівні 1989-го, рахунки на більшість журналів «Міжнародна книга» не сплатила, мотивуючи свої дії відсутністю валюти у Зовнішньому економічному банку СРСР, хоча розрахунок у карбованцях був забезпечений. Крім того, агенція не відповідала на рекламації недополучених журналів, а згодом анулювала всі рекламації на своєчасно оформлені та оплачені журнали. Так само агенція не оплатила передплату журналів на 1991 р.

На початку 1992 р. Бібліотека уклала договір про постачання літератури з книготоргівельною фірмою «Lange und Springer», проте, через затримку переказу грошей Міністерством економіки України на рахунок фірми, основна частина журналів почала надходити лише у червні. А з 1993 р. виділялися спільні кошти на закупівлю зарубіжної періодики для потреб бібліотек мережі академічних установ і Державної науково-технічної бібліотеки України, яка комплектувала 30 установ (міністерства, відомства, Держстандарт тощо).

З 1994 р. Бібліотека розпочала співробітництво у справі закупівлі іноземної літератури з Інформаційним відділенням компанії EBSCO (Нідерланди). На 1995 р. Державний комітет України з питань науки та технологій сплатив EBSCO лише чверть суми за передплату журналів, що спричинило значне зменшення надходжень. Табл. 3 відображає повну картину забезпечення іноземною періодикою бібліотек НДУ НАНУ за валютні кошти у ці роки.

Зменшилися надходження періодики і за таким джерелом комплектування, як міжнародний книгообмін,

Таблиця 3

Виділення коштів та отримання періодичних видань за валютні асигнування

Рік	Вартість замовлення НДУ НАНУ, \$ US	Вартість замовлення УкрІНТЕІ, \$ US	Виділена загальна сума, \$ US	Отримано комплектів НДУ НАНУ	Отримано комплектів УкрІНТЕІ
1993	890 504,65	477 216,66	1 367 721,31	1516	1421
1994	545 047,47	667 452,53	1 212 500,00	1387	1502
1995	184 998,32	101 290,00	286 288,32	481	405
1996	162 281,68	–	162 281,68	461	–
1997	–	–	–	–	–
1998	–	–	–	–	–
1999	286 470,91	90 079,09	376 550,00	408	140

проте його питома вага впродовж 90-х рр. становила 48–63 % від загальної кількості одержаної зарубіжної літератури, незважаючи на значне скорочення кількісного складу партнерів (у 1990-му – 1776 установ у 71 країні; у 1999 р. – 1243 установи у 70 країнах).

Основні причини скорочення обсягів МКО:

- недостатнє фінансування потреб МКО як в Україні, так і за кордоном;
- нерегулярність виділення коштів на поштові витрати, що затримувало відправлення літератури за кордон;
- суспільно-політична нестабільність у соціалістичних країнах Східної Європи та у світі загалом;
- митні проблеми;
- скорочення обсягів друкованої продукції видавництва «Наукова думка».

Особливо ускладнювали ситуацію проблеми з митницею. Нові митні правила України не відповідали загальноприйнятим міжнародним правилам ведення МКО. В результаті партнерам з МКО у 90-х рр. було повернуто понад 3000 видань, що спричинило припинення книгообміну з багатьма зарубіжними установами. Для стабілізації та активізації книгообміну ВКІЛ вживав різних заходів щодо пошуку нових партнерів з МКО і виявлення потенціальних можливостей установ, з якими книгообмін уже провадився.

Відділ продовжував вести значну інформаційно-бібліографічну та науково-методичну роботу, спрямовану на підтримку централізованого комплектування фондів бібліотек академічної мережі. Зокрема, у 1994 р. вийшов друком, підготовлений ВКІЛ спільно з бібліотеками НДУ НАН України, уточнений і доповнений «Зведений профіль та положення про централізоване комплектування фондів бібліотек системи Національної академії наук України іноземною літературою». Спочатку цей документ включав тематику комплектування фондів ЦНБ, ЛНБ ім. В. Стефаніка та 99 інститутів. Але у наступні роки (і до цього часу) він уточнюється та

поповнюється на основі щорічних звітів НДУ НАН України щодо напрямів їх наукової діяльності.

Упродовж цього періоду укладалися показники журналів як одержаних, так і тих, що передплачуються, а саме:

- систематичний показник «Зарубежные периодические издания в фондах ЦНБ и библиотек научных учреждений АН Украины (1985–1989 гг.)»;
- «Зарубіжні журнали, замовлені по валютній передплаті на ... рік» (видавався до 1995 р.).

ВКІЛ продовжував брати участь у зведених каталогах журналів як російських, так і республіканських. Щорічно Бібліотеці свій Зведений каталог про одержання зарубіжної періодики бібліотеками країн СНД та Балтії в електронному вигляді на компакт-диску передавала ДНТБ Росії.

Президія НАН України, зі свого боку, ухвалює низку рішень на покращання стану МКО. Так, постановою № 241 від 9 вересня 1992 р. затверджується «Положення про міжнародний книгообмін Центральної наукової бібліотеки ім. В. І Вернадського та Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаніка», яким визначалися загальні принципи, основні завдання, зміст роботи, організаційні, правові та фінансові аспекти міжнародного книгообміну. Одночасно з Положенням Президія затверджує «Інструкцію про організацію міжнародного книгообміну АН України», в якій зазначалося, що контроль за додержанням вимог Положення та Інструкції покладається на Інформаційно-бібліотечну раду НАН України.

На жаль, негативні тенденції у комплектуванні бібліотек мережі НАН України зарубіжними періодичними виданнями продовжують наростати і нині, у перші десятиліття ХХІ ст. (див. табл. 4).

Таблиця 4

Показники централізованого надходження іноземної літератури та періодичних видань

Рік	Одержано іноземної літератури, прим. (у т. ч. журналів)	Співвідношення журналів в %	Передано до фондів, прим.	
			НБУВ	НДУ
2000	44 018 (35 715)	81	13 016	22 699
2003	34 872 (19 711)	56	10 515	9196
2006	28 389 (14 584)	52	6669	7915
2009	17 195 (12 567)	73	6372	6195
2011	12 932 (9063)	70	5328	3735

Як свідчить таблиця, надходження зарубіжних періодичних видань за останні 12 років скоротилися майже у чотири рази, особливо для фондів НДУ НАН України – більш ніж у 6 разів, для фондів НБУВ – більш ніж удвічі. Зокрема, надходження за таким джерелом комплектування, як дари зменшилися у 10 разів,

що пов'язано із завершенням у 2001 р. програми Міжнародного наукового фонду «Відродження» та ін.

Разом з тим, слід відзначити, що нинішній стан централізованого комплектування вітчизняних академічних бібліотек зарубіжною літературою дедалі більше проходить під впливом електронного середовища. І це цілком закономірно, адже перед друкованою продукцією електронні видання мають цілу низку переваг. Наприклад, наукові журнали в електронній версії вирізняються:

- значно вищою оперативністю. Текст статей тут з'являється на сайті видавництва, як правило, одночасно з виходом наступного номера журналу (а іноді передує йому);
- більшою доступністю – одночасно з документом має змогу працювати необмежена кількість користувачів різних бібліотек;
- деякою мірою вирішується проблема збереження площ для зберігання фонду;
- заощаджується праця бібліотечних працівників.

Крім того, централізоване придбання електронних інформаційних ресурсів (тобто передплата доступу до них) значно вигідніше з економічних міркувань. Воно дає змогу заощаджувати державні кошти.

Динамічне зростання в останні роки інтернет-ресурсів у світовій мережі істотно змінило підходи НБУВ до комплектування фондів академічних бібліотек зарубіжною періодикою. Остання дедалі частіше придбається на електронних носіях. Якщо 2003 р. НБУВ мала доступ лише до 210 повнотекстових електронних версій зарубіжних журналів, то у 2008-му був передплачений доступ до електронних ресурсів майже усіх провідних світових постачальників наукової інформації. Серед них:

- 24 тематичні колекції наукової електронної бібліотеки на платформі ScienceDirect, що містить близько 2 тис. назв журналів з 7-річною ретроспективою (для НБУВ передплачено всі тематичні колекції), а також по 3 тематичні колекції для восьми іногородніх інститутів і 62 назви у друкованій формі;
- інформаційні продукти на платформі EBSCOhost (бази даних Academic Search Premier; Library Information Science & Technology Abstracts; MEDLINE; Newspaper Source) для всіх установ НАН України;
- колекції електронних журналів American Chemical Society для НБУВ і 3 іногородніх інститутів хімічного профілю, а в якості додатку – колекція журналів на CDR;
- 12 назв журналів American Institute of Physics для НБУВ і 5 іногородніх інститутів, а також комплект друкованих журналів тощо.

У 2006 р. НБУВ були передплачені такі спеціалі-

зовані реферативні бази даних: Applied Science & Technology Abstracts; Biological Abstracts; Current Abstracts; Library Information Science and Technology Abstracts; найбільші універсальні реферативні бази Scopus і Inspec, про існування яких ще декілька років тому наукове середовище і не знало. До недавнього часу найвідомішим і найавторитетнішим механізмом оцінки світової наукової інформації був лише продукт Інституту наукової інформації (США) Web of Knowledge і його бази даних.

Чергове підвищення цін на періодичні видання у 2007 р. обернулося для Бібліотеки втратою спеціалізованих реферативних баз даних та мультидисциплінарної Inspec. Проте, позитивом у цей час стала передплата повнотекстових БД Environment Complete, яка включає повні тексти 1500 міжнародних наукових видань з сільського господарства, екології, енергетики, дослідження водних ресурсів та ін.

Станом на 2007 р. Бібліотека мала можливість передплатити доступ і до:

- 12 назв журналів American Mathematical Society з друкованими версіями;
- 125 серій журналу IEEE з комплектом друкованих журналів;
- 2 колекцій журналів Oxford University Press (48 назв) і комплекту друкованих видань та ін.

Оперативне відстеження інформаційних потреб установ НАН України та аналіз інтенсивності використання передплачених ресурсів дало змогу провести у червні 2008 р. реструктуризацію пакету передплати.

Статистика використання інформаційних ресурсів упродовж 2008 р. свідчить, що науковцями проведено майже 100 тис. користувацьких сесій середньої тривалості 19 хв. та сумарною тривалістю 30 708 год. Таким чином, протягом року в середньому кожна академічна установа щоденно працювала з передплаченими ресурсами одну годину. У процесі роботи користувачами здійснено 160 тис. пошуків, одержано 100 тис. рефератів і 570 тис. повних текстів публікацій. Показники приросту порівняно з 2007 р. становили: сесій – 70 %; пошуків – 20 %; отриманих рефератів – 16 %; повних текстів – 74 %.

Варто зазначити, що передплаті доступу до зарубіжних баз даних обов'язково передує:

- аналіз інформаційних потреб вчених, викладачів у списках-замовленнях кожної НДУ;
- вивчення світового інформаційного ринку;
- переговори з виробниками або постачальниками ресурсів;
- визначення переліку ресурсів віддаленого доступу, який охоплював би профіль комплектування кожної науково-дослідної установи.

Не кожний учений взмозі забезпечити себе самостійно і в повному обсязі необхідною науковою інформацією на електронних носіях. Тут потрібна спеціальна структура, яка б вивчала потреби кожного вченого і забезпечувала його інформацією у зручному для нього вигляді. Тому вивчення інформаційних потреб вчених стає дедалі пріоритетнішим складником сучасної бібліотечної діяльності. Проте її успішне здійснення на базі нових технологій потребує відповідної кваліфікації бібліотекарів.

У 2010 р., враховуючи сучасні труднощі комплектування зарубіжною періодикою, а також з метою налагодження подальшого цілеспрямованого формування журнальних фондів було проведено дослідження репертуару зарубіжних періодичних видань, які надходили до НБУВ на той час.

Об'єктом цього дослідження стали понад 2200 назв журналів з усіх джерел централізованого і децентралізованого комплектування як у друкованій, так і в електронній версії. Одержані результати дали змогу визначити забезпеченість кожного інституту, секції, відділення НАН України зарубіжними періодичними виданнями як кількісно, так і за галузями знань, країнами, мовами, а також виробити підходи до їх комплектування у майбутньому.

З'ясувалося також, що існує нерівномірність розподілу іноземної літератури по регіонах України – основна маса зарубіжної наукової періодики сконцентрована у бібліотеках 72 НДУ НАН України, котрі знаходяться у столиці.

Для удосконалення і координації централізованого комплектування зарубіжними періодичними виданнями комплектатори упродовж першого десятиліття ХХІ ст. підготували до друку п'ять випусків науково-інформаційного систематичного покажчика «Зарубіжні періодичні видання у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та бібліотек науково-дослідних установ НАН України». У посібниках подано відомості про зарубіжні журнали з усіх джерел комплектування, які надійшли до НАНУ протягом 2001–2010 рр. Крім того, комплектатори НБУВ активно вивчають світовий інформаційний ринок через Інтернет, через матеріали семінарів-тренінгів видавців. Сьогодні їм досить часто доводиться виконувати зовсім нові функції: оформляти ліцензійні угоди між НБУВ та кожним видавництвом; збирати IP-адреси НДУ для підключення їх до передплатних мережевих ресурсів постачальником тощо.

Таким чином, всю історію комплектування бібліотек мережі НАН України зарубіжними періодичними виданнями можна поділити на етапи, кожен з яких має свої особливості залежно від

політичної та соціально-економічної ситуації як на міжнародному, так і національному рівні:

- довоєнний період (1918–1941 рр.) – з моменту утворення Бібліотеки і до початку Великої Вітчизняної війни. Він характеризується становленням і визнанням у світі Української академії наук, зростанням авторитету Бібліотеки у міжнародному бібліотечному середовищі і переходом від одержання випадкових і розрізнених видань до налагодження централізованого комплектування фондів іноземною літературою через валютну передплату та шляхом міжнародного книгообміну;
- воєнний період (1941–1945 рр.) – у цей час Бібліотека, незважаючи на всі труднощі воєнного часу, евакуацію до Уфи, доклала максимум зусиль, щоб забезпечувати вчених евакуйованих інститутів АН УРСР зарубіжною літературою. Всі дії щодо організації валютної передплати та налагодження МКО здійснювалися через посередництво Книжкового відділу АН СРСР, В/О «Міжнародна книга», Державної бібліотеки СРСР ім. В. І. Леніна та ВТКЗ;
- період відновлення (1946–1955 рр.) – книгообмінні зв'язки здійснювалися через посередництво БАН СРСР у Ленінграді. З другої половини 1955 р. Бібліотека одержала дозвіл на проведення самостійного книгообміну з країнами народної демократії. Формування фонду зарубіжної періодики за рахунок валютних асигнувань;
- період активної діяльності ВКІЛ (1956–1990 рр.) – надання Бібліотеці права безпосереднього книгообміну з усіма країнами світу, виділення достатніх коштів як на передплату за валютні асигнування, так і на потреби МКО. Він характеризується інтенсивним формуванням фондів іноземної періодики бібліотек мережі НАН України;
- сучасний період (з 1991 р. і дотепер). Він вирізняється спадом надходжень зарубіжної літератури (зокрема періодики), зумовленим низкою об'єктивних причин, насамперед, суспільно-політичними змінами в країні і пов'язаною з цим реорганізацією існуючої системи фінансування. Водночас у зв'язку із серйозними змінами у світовому інформаційному просторі, поширенням нових видавничих, бібліотечних технологій, Інтернету централізоване комплектування бібліотек мережі НАН України зарубіжною літературою в останнє десятиріччя дедалі більше орієнтується на передплату доступу до електронних ресурсів провідних світових видавничо-інформаційних центрів.

Цілком очевидно, що у нинішніх умовах саме такі новаторські підходи до комплектування фондів академічних книгозбірень здатні гарантувати їм роль важливої і необхідної ланки інформаційного забезпечення вітчизняної науки.

Список використаних джерел

1. Бакулін К. Д. Міжнародний книгообмін Центральної наукової бібліотеки АН УРСР / К. Д. Бакулін // Вісник АН УРСР. – 1971. – № 3. – С. 104.
2. Дубровіна Л. А. Історія Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 1941–1965 рр. / Л. А. Дубровіна, О. С. Онищенко. – К., 1998. – С. 25–26.
3. Звіти Центру формування бібліотечно-інформаційних ресурсів про бібліотечно-бібліографічну роботу за 2006–2011 рр.
4. Іноземні видання, одержані бібліотекою та інститутами Академії наук УРСР. Список № 1 : Іноземна періодика. – К., 1946. – 39 с.
5. Іноземні журнали, які одержують в 1957 році Державна публічна бібліотека і наукові установи Академії наук УРСР. Систематичний покажчик / відповідальний за випуск Г. М. Плеський – К : ДПБ АН УРСР, 1957. – 116 с.
6. История Центральной научной библиотеки Академии наук Украинской ССР. – К. : Наукова думка, 1979. – С. 61.
7. Каленов Н. Е. Задачи и функции академических библиотек в современных условиях / Н. Е. Каленов // Информационное обеспечение науки: новые технологии : сб. научных трудов. – М. : Научный мир, 2011. – С. 31.
8. Красій Р. Централізоване комплектування фондів бібліотек системи НАН України іноземними періодичними виданнями. Його особливості та перспективи / Р. Красій, Н. Малолетова, О. Полякова // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – 2008. – Вип. 20. – С. 44–47.
9. Красій Р. Комплектування бібліотек НАН України зарубіжними періодичними виданнями в сучасних умовах / Р. Красій, Н. Малолетова, О. Полякова // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – 2011. – Вип. 29. – С. 98, 100.
10. Малолетова Н. І., Красій Р. Л. Міжнародний книгообмін Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського 1918–2008. Започаткування. Становлення. Розвиток / Н. І. Малолетова, Р. Л. Красій. – К., 2009. – С. 25.
11. Пояснювальні записки до звітів Відділу комплектування іноземною літературою за 1961–1969 рр.
12. Пояснювальні записки до звітів Відділу комплектування іноземною літературою за 1970–1989 рр.
13. Пояснювальні записки до звітів Відділу комплектування іноземною літературою за 1990–1999 рр.
14. Пояснювальні записки до звітів Відділу комплектування іноземною літературою за 2000–2005 рр.
15. Ряппо А. Й. Завдання комплектування іноземною літературою науково-дослідних установ АН УРСР / А. Й. Ряппо // Журнал Бібліотеки Академії наук УРСР. – 1946. – № 1. – С. 22, 24, 28.